

„ДА СЕ ЗАВЪРНЕШ...”- ДЕБЕЛЯНОВ

(анализ)

Родният дом в елегията е назван с името на бащата (бащина къща) и обитаван от майката.

Мотивът за срещата между майка и син е смислово многопластов. Завръщането на синовете при майките е традиционна поетическа формула, практикувана най-вече от Ботевото творчество („Майце си”, „На прощаване”). При Дебелянов синът се завръща при майката (отново липсва бащата), за да приключи живота си след като получи жадувана прошка. Ражда се предишният поетичен вариант на притчата за Блудния син - посрещането и опрощаването е жест, очакван от майката. В творбата срещата между двамата е потопена в нежност, деликатност, кроткост.

В подчертаната тишина на пространството героят пристъпва „плахо”, за да не наруши вечен, свещен покой. Подчертават се значенията на храмовото, домът е сакрално място.

Тишина, смирение и плахост са характеристики, очертаващи типичната за Дебелянов тоналност, която господства в по-голямата част от творчеството му. Вечерта присъства като женски символ, в който се откроява семантиката на майчинството - тя прелъстява в пазвите си всички „скръбни нещасти”.

Интимно-битовото назоваване „старата” свързва образа на майката с иконата, поставя те в полето на сакралното.

Движението в творбата е хем ограничаване и затваряне на пространството - двор, праг, къща, стая. Стаята присъства със значението на затворено, уютно и защитено място, семантичен еквивалент на гроба. Лирическият Аз търси „последен пристан и заслона”, връщането е във „вечерта” на собствения живот и пътуването към дома на детството се превръща в път към дома на смъртта. Творбата опровергава настъпилото успокоение, откроява смислова антитеза. Лирическият човек напразно си спомня, напразно жадува това пътуване.

В последния стих е споделена емоционалността между образите на майка и родина. Образът на Родината при Дебелянов не е натоварен с патриотични акценти, познати от Ботев и Вазов, но означава онзи свят на хармонията, от които се нуждае модерният човек.

Дебеляновият образ на завръщането в българската литература е невъзможното завръщане. Съдбата на героя - „печален странник”, чужденец в света - е проклятие. Мотивът за чуждостта присъства при споделяне „безутешни дни” и „черна умора”, белязали настоящето му, чрез усещането за „гостенин в родния дом”. Същевременно широкия път, далечното чуждо пространство е оказало на героя право на щастие.

Осъзнал своята тотална бездомност в света, героят е изцяло трагичен. Тихата вечер и благата майчина усмивка са забраненият плод, отречената радост на битието. Стремещът към нирвана в стихотворението е безплоден.